

ULUSLARASI MEDYA KURULUŞLARINDA AFGAN SİĞİNMACI HABERLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

A REVIEW ON AFGHAN ASYLUM SEEKER NEWS IN INTERNATIONAL MEDIA ORGANIZATIONS

İlknur ŞİT

Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Gazetecilik Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

ilknur_sit@hotmail.com

ORCID: 0000-0002-3541-687X

ÖZET

Taliban'ın 15 Ağustos 2021 tarihi itibarıyla Afganistan'daki ani hâkimiyeti sonrasında Kabil Havalimanı'nda uçaklara hücum eden Afganların görüntüleriyle beraber yıllar sonra Afgan göçü yeniden dünya medyasında geniş olarak yer almaya başlamıştır. Mülteci sorunu ya da krizi bağlamında alan araştırmalarına bakıldığında mevcut çalışmaların büyük bir kısmının Suriyeli mülteciler ve sığınmacılar ekseninde yapıldığı görülmektedir. Özellikle Suriyeli mültecilerin medyanın, siyasal alanın ve akademik ilginin konusu olmasıyla diğer mülteci ve sığınmacı grupları görünmezlik alanına itilmiş gibi durmaktadır. Oysa Suriyeli mültecilerden sonra dünyada sığınma başvurusunda bulunan ikinci en kalabalık göçmen grubunu Afganlar oluşturmaktadır. Bu kapsamda bu çalışmanın amacı, Teun A. Van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemi çerçevesinde genelde medyada ve politik söylemlerde Suriyeli paydasında homojenleştirilen Afgan sığınmacılara ilişkin haberlerin; Türkiye'de de yayın yapan uluslararası medya kuruluşlarında nasıl kurgulandığı, haber yapılış biçimleri, taşınmış oldukları söylemler/ mesajlar ve kamuoyu oluşturmadaki rolü incelenmiştir. Bu amaçla, 15 Ağustos 2021 itibarıyla dünya medyasında geniş olarak yer almaya başlayan Afganlara ilişkin 15 Ağustos -15 Eylül 2021 tarihleri arasında tespit edilen 84 haberde Suriyeli mültecilerin ve Afgan sığınmacıların farklılaşmakta ya da benzeşmekte olduğu noktalar üzerinde durulmuştur. Çalışmanın sonucunda çıkan bulgular ele alınarak genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afgan Sığınmacı, Afgan Mülteciler, Medyada Temsil.

ABSTRACT

After the sudden domination of the Taliban in Afghanistan as of August 15, 2021, the Afghan migration began to be widely covered in the world media after years, with the images of Afghans attacking the planes at the Kabul airport. Considering the field studies in the context of the refugee problem or crisis, it is seen that most of the studies are carried out on the axis of Syrian refugees and asylum seekers. Especially with Syrian refugees being the subject of media, political and academic attention, other refugee and asylum seeker groups seem to be pushed into the field of invisibility. However, after Syrian refugees, Afghans constitute the second largest group of immigrants who have applied for asylum in the world. In this study, within the framework of Teun A. Van Dijk's critical discourse analysis method, how the news about Afghan refugees, who are homogenized on the Syrian denominator in the media and political discourses, is fictionalized in international media broadcasting also in Turkey, the way they are made, the discourses/messages they convey and their role in creating the public opinion were examined. For this purpose, the points where Syrian refugees and Afghan asylum seekers differ or resemble were emphasized in 84 news reports about Afghans, which started to be widely covered in the world media as of August 15, 2021, between August 15 and September 15, 2021. As a result of the study, a general evaluation was made by considering the findings

Keywords: Afghan Asylum Seeker, Afghan Refugees, Representation in the Media.

GİRİŞ

Esasen mülteci ve sığınmacılara dair yaşanan gelişmelerin hiçbiri yeni olaylar değildir. Kitlesel göçlerin, göçmenler, mülteci ve sığınmacıların özellikle medya haber içeriklerinin büyük bir kısmını doldurduğu ve haber kaynağı olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte göç alan (mesken) ülkelerde mülteci ve sığınmacılara yönelik ayrımcılık, ötekileştirme ve nefret söylemlerinin de uzun vadede kamuoyu ile sığınmacılar/mülteciler arasında çatışmaların doğmasına neden olabildiği sıklıkla gündeme gelmektedir. Medya ise pek çok bilinmezlik ve şehir efsaneleri ile sarılmış olan mülteciler konusunda bu tür söylemlerin topluma kolayca nüfuz etmesinin temel mecrası konumundadır. Dolayısıyla medyanın bu konu hakkındaki ön yargıları biraz ülkelerin dış politikadaki stratejileri biraz da kamuoyundaki kaygılar çerçevesinde uzun bir süredir korunmakta ve kullanılmaktadır (Van Dijk, 1991, 1992a, 1992b; Wodak ve Reisigl, 2001; Doğanay ve Keneş, 2016, ss. 143-184) Bu çerçevede gerek Türkiye’de gerekse diğer ülkelerde bulunan mülteciler ve sığınmacılar konusunda son yıllarda yazılı ve görsel medyanın tavrı hem mevcut durumun anlaşılması hem de gelecek göç ve göçmen politikaların belirlenmesi bakımından önemli bir araştırma alanıdır.

Özellikle hâlihazırda yaşanan Orta Doğu göçleri tüm ülke medyalarının ilgisini çeken bir konudur. Mülteci sorunu ya da krizi bağlamında medya ve alan araştırmalarına bakıldığında birçok çalışmanın Suriyeli mülteciler ekseninde yapıldığı görülmektedir. Ancak ABD ile Taliban arasında 2020’de imzalanan barış anlaşması bugün ikinci bir Suriyeli mülteci krizi şeklinde konumlandırılan olası bir Afgan göçünün ve Afganistan’daki güncel durumun kaynaklarından birisi durumundadır. Afganistan’daki tüm uluslararası askerî birliklerin çekileceği yönündeki bu anlaşmayla beraber Taliban, Kabil’deki merkezi hükümet ile ülkede hâkimiyet kurmak için mücadele içine girmiştir. Taliban’ın birkaç ay içerisinde Afganistan’ın tümünde denetimi ancak sağlayacağı hesaplanırken 15 Ağustos 2021 itibarıyla Taliban tüm Afganistan’ı ele geçirdiğini açıklamıştır. Afganistan Devlet Başkanı Eşref Gani başta olmak üzere önemli siyasi figürlerin neredeyse tamamı yurt dışına kaçmıştır. Uluslararası askerî birliklerin Afganistan’dan çekilmesinin ardından Afganistan’da bir dönem kapanmış ve 20 yıllık savaş sona ermiştir (Council on Foreign Relations (CFR), 2021). Bu sürede, yüz binlerce Afgan, en az 2.455 ABD’li (Afganistan’daki çatışmalarda her iki taraftan toplam 46.000’den fazla sivil) öldürülmüştür (United Nations News (UN), 2021). İşte yaşanan bu gelişmeler ve Taliban’ın bu ani hâkimiyeti sonrasında Kabil havalimanında uçaklara hücum eden Afganların görüntüleriyle beraber yıllar sonra Afgan göçü yeniden dünya medyasında geniş olarak yer almaya başlamıştır. ABD’nin görünüşte tek taraflı olarak ülkeden çekilme kararı ve özellikle Türkiye’de, bölge ülkelerinde ve Avrupa’da Afganların bir anda medyada büyük önem kazanmasının aynı dönemlere denk gelmesi tesadüf müdür?

Hâlbuki Afgan göçü ne ABD için ne Avrupa için ne de Orta Doğu ülkeleri için yeni bir durum değildir. 1979’daki Sovyet işgalinden sonra 1990 yılına kadar komşu ülkelerdeki Afgan sığınmacıların sayısı 6 milyonu aşmıştır. Pakistan’a sığınan 4.163 kişi 1982 yılında Türkiye’ye yasal yollarla göç etmiş ve 40 yıldır Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak yaşamını sürdürmektedir. 1990’dan itibaren sığınmacıların birçoğunun ülkesine dönmesine rağmen, özellikle İran’da ve Pakistan’da kalmayı tercih eden mülteci sayısı da oldukça yüksektir. 11 Eylül 2001 olayları sonrasında ABD tarafından Taliban’a karşı

başlatılan “Sürekli Özgürlük Operasyonu (Operation Enduring Freedom)” askerî işgalle beraber, Afgan göçü yeniden canlanmıştır (Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM), 2021). 2015-2016 yıllarından itibaren ise Afgan göçmenler Türkiye’ye ve Avrupa’ya düzenli olarak gelmektedirler. Bu çerçevede, özellikle Avrupa medyasının Afgan göçüne bu kadar ilgi göstermesi bazı sorulara işaret etmektedir.

Bu çalışmada Suriyeli paydasında homojenleştirilen Afganlara ilişkin haberlerin Türkiye’de de yayın yapan uluslararası medya kuruluşlarında nasıl kurgulandığı ve Suriyeli mültecilerin ve Afgan sığınmacıların farklılaşmakta ya da benzeşmekte olduğu noktalar incelenmiştir. Bu kapsamda ilk olarak kullanılacak yöntemsel çerçeve açıklanmış daha sonra ise “mülteci”, “göçmen” ve “sığınmacı” kavramlarının hukuki olarak farkları ile ilgili temel bilgiler verilmiştir. Üçüncü kısımda araştırmanın nicel bulgularına yer verilmiş ve seçilen örneklerdeki Afgan sığınmacı haberlerinin veri analizinde bulunulmuştur. Son olarak da sonuç ve genel değerlendirme yapılmıştır.

1. Yöntem

Bu çalışmanın amacı genelde medyada ve politik söylemlerde Suriyeli mülteciler paydasında homojenleştirilen Afgan sığınmacılara ilişkin haberlerin; nasıl kurgulandığı, Afganlara yönelik bakış açısı, medyada ön plana çıkarılan konular, taşımış oldukları söylem/mesajlar ve kamuoyu oluşturmadaki rolünü incelemektir. Ayrıca bu çalışmanın bir diğer temel amacı ise haberlerde özellikle de Suriyeli mülteciler ve Afgan sığınmacıların farklılaşmakta ya da benzeşmekte olduğu noktaları da incelemesi yönünden önem arz etmektedir.

Çalışmanın evreni olarak Türkiye’de yayın yapan uluslararası medya kuruluşlarının haberleri ele alınmış ancak, evrenin geniş olması ve tümünün analiz edilmesinin güçlüğü nedeniyle, dört medya kuruluşunun internet sitelerindeki haberleri araştırmanın örnekleme olarak seçilmiştir. Bu medya kuruluşları, farklı ülkelerin büyük sermaye gruplarına ait olan *BBC*, *Voice of America (VOA)*, *Deutsche Welle (DW)* ve *Euro-news* olarak belirlenmiştir. Bu uluslararası medya kuruluşlarına yer verilmesinin nedeni haber sitelerinde olay hakkında söz konusu tarihlerde çok yoğun bir haber akışı bulunması ve geniş kitleler tarafından takip edilmesi gerçeğinden yola çıkılarak örneklemin geniş tutulmak istenmesidir.

Çalışma, söz konusu medya kuruluşlarının 15 Ağustos 2021-15 Eylül 2021 tarihleri arasında yayımladıkları haberlerle sınırlandırılmıştır. Çalışma kapsamında belirlenen aralığın seçiminde, Taliban’ın Afganistan’da yönetimi ele geçirmesiyle birlikte yaşananların ve genelde Suriyeli paydasında medyada ve politik söylemlerde homojenleştirilen Afganların (son yıllardaki Suriye kaynaklı mülteci hareketleri hariç) 35-40 yıllık zaman zarfından sonra küresel olarak uluslararası medyada yer alabilecek boyutta haberlerin bulunmasına dikkat edilmiştir. Söz konusu haberler Teun A. Van Dijk’in birçok ülkede göçmenler, mülteciler ve yabancılara ilişkin haberlerin analizinde kullandığı *eleştirel söylem analizi* yöntemi esas alınarak incelenmiştir.

Afgan sığınmacılara yönelik söz konusu medya kuruluşlarındaki haberler, kendi internet siteleri üzerinden her bir kuruluş için “Afgan mülteciler (Afghan refugee)” ve “Afgan Sığınmacılar (Afghan asylum/asylum seeker)” anahtar kelimeleri kullanılarak taranmıştır.

Araştırmanın soruları kapsamında;

1. Suriyeli mültecilerin-Afgan sığınmacıların incelenen haberlerde görünürlüğü nasıl farklılaşmaktadır/benzeşmektedir?
2. Medya kuruluşlarının siyasi tutumları haber içeriklerinde kendini nasıl göstermektedir?
3. Afgan sığınmacılarla ilgili haberlerde ön plana çıkarılan konular nelerdir?
4. Afgan sığınmacılara yönelik bakış açısı ve negatif yönelim yaratan haberlerde söylemler nasıl inşa edilmektedir? olarak belirlenmiştir.

Çalışma, bir aylık bir incelemeyi kapsamı ve olayla ilgili çok sayıda haber bulunması da göz önüne alınarak, yöntemin ayrıntılı olarak uygulanması için haber akışında öne çıkan haber temalarına göre seçilmiştir. Bu doğrultuda haberlerin başlıkları, spotları (veya haber girişleri) ve haber fotoğrafları eleştirel söylem analizinin en ünlü isimlerinden Teun V. Dijk'ın haber söylemiyle ilgili temel kavramsallaştırmaları kullanılarak incelenmiştir.

2. Kavram ve Olgu Olarak Medyada Afganları Adlandır(ama)ma Sorunu: Göçmen mi, Sığınmacı mı, Mülteci mi?

Farklı dönemlerde yapılan çalışmaların özellikleri incelendiğinde medyada, öncelikle temel sorun “mülteci”, “göçmen” ve “sığınmacı” kavramlarının eş anlamda ve birbirinin yerine kullanılmasıdır. Bu kavramların hukuki olarak farklarının bilinmemesi nedeniyle aynı zamanda uluslararası alanda sahip oldukları haklar da göz ardı edilmektedir. Haber içerikleri bu üç statünün farklarına, habere konu olan insanların göç etme nedenlerine ve bu nedenler doğrultusunda sahip oldukları haklara dayanarak yapılmaktadır. Mülteciler ülkelerinden kovulmuş değil, kaçarak yardım arayan insanlardır. Nitekim, medya haberleri ekonomik nedenli göç edenlerle mülteciler arasında doğru bir ayırım yapamamaktadır. Haber söylemlerinde bu tür ayrımlara dikkat etmemek ve sığınmacıların ve mültecilerin sahip oldukları hakları göz ardı etmek, toplumsal algıda da aynı eksikliklerin yer etmesine neden olmaktadır. Oysa “göçmen”, “sığınmacı” ve “mülteci” kavramları, özellikle medya tarafından, eş anlamda ve birbirinin yerine kullanılmasına rağmen önemli farklılıklar içermektedir (Erdoğan, Kavukçuer ve Çetinkaya, 2017).

Göç kavramı; kısa süreli, uzun süreli veya kalıcı göç, ekonomik, siyasi, çevresel veya sosyal göç, gönüllü veya gönülsüz göç, uluslararası veya ulusal göç gibi farklı türlere ayrılmaktadır (International Migration Law (IOM), 2013, ss. 35-38). Ulusal ve uluslararası mevzuatta “göçmen” kavramı çok geniş kapsamlıdır. Çünkü kavramın kapsamına her türlü göç hareketi dâhil edilmektedir. Dolayısıyla, göçmen kavramı mültecileri ve sığınmacıları da kapsamaktadır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) 1951 Cenevre Sözleşmesine göre “mülteci” “ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden” zulümden korktuğu için başka bir ülkede koruma arayan kimselerdir (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilcisi (BMMYK), 1951, Md.1(A)(2)).

“Mülteci” ve “sığınmacı” arasındaki en önemli fark sığınmacının uluslararası koruma (mülteci statüsünü kazanmak) için yetkili bir makama başvurması fakat başvurusunun henüz sonuçlanmamış olmasıdır. Türkiye'nin sığınma sistemine baktığımızda ise ikili bir yapısı vardır; Suriye'den gelen mültecilere toplu olarak “Geçici Koruma” statüsü verilmekte, diğer uyruklara sahip mültecilerin ise bireysel olarak “Uluslararası Koruma” başvurusunda bulunmaları gerekmektedir. “Mülteci”, “Şartlı Mülteci” ve “İkincil Koruma Statüsü Sahibi” olmak üzere üç farklı uluslararası koruma kategorisi mevcuttur. Mültecilik statüsü ile ilgili Avrupa Birliği üyesi ülkeler ile Türkiye arasındaki en önemli fark Türkiye Cumhuriyeti'nin Cenevre Sözleşmesine “coğrafi çekince” koyması ve sadece Avrupa'dan gelen kimselere mülteci statüsünü tanımasıdır (Göç İdaresi Daire Başkanlığı, 2013).

Afganların Türkiye'deki hukuki statüsü ise, Suriyelilere tanınan geçici koruma statüsü kapsamından farklıdır. Afganistan'dan Türkiye'ye göç eden Afgan bireylere başvurmaları ve başvurularının kabul edilmesi hâlinde Göç İdaresi'nde kayıt altına alınanların statüsü uluslararası koruma kapsamında üçüncü bir ülkeye yerleştirilene kadar “şartlı mülteci statüsü” tanınmaktadır. Göç İdaresi Daire Başkanlığı, şartlı mülteci kavramını şöyle tanımlamaktadır:

Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statü (Göç İdaresi Daire Başkanlığı, 2021).

Yukarıda da belirtildiği üzere Türkiye'de Afganların statüsü hukuksal olarak “sığınmacı” statüsüne denk gelmektedir. Dolayısıyla çalışmada “sığınmacı” kavramının kullanılması tercih edilmiştir.

3. Suriyeli Göçmenlere Yönelik Medyatik Algı

Suriyeli mültecilere yönelik medyadaki algı, tutum ve temsilleri üzerine yapılan akademik çalışmalar incelendiğinde haberlerde yer alan Suriyeli mülteci temsillerinin oldukça sorunlu olduğu görülmektedir. Bu kapsamda Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'nın (SETA) Suriyeli mültecilerle ilgili medyadaki söylemler ve bu söylemlerin ortaya çıkardığı temsillerin incelendiği *Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar* raporuna raporuna göre mülteciler haberlere çoğunlukla öldüklerinde ve yaralandıklarında konu olmakta ya da bir sorunun kaynağı olarak temsil edilmektedirler. Bu raporda konuyla ilgili 2011 ve 2015 yılları arasında (Suriye'den ilk göç hareketinin başladığı zamandan itibaren) sekiz farklı haber kaynağının çevrim içi haberleri ve köşe yazılarından oluşan toplamda 1678 haber metni incelenmiştir. Raporda “misafir”, “Suriyeli”, “mülteci” ve “sığınmacı” gibi Suriyeli mültecilerle ilgili kullanılan isimler ve ifadeler genellikle sayısal olarak aktarıldığı ve nicelendirildiği söylemler ön plana çıkmaktadır. Mülteci sayılarını vurgulayan bu söylemler sadece bilgi vermek amaçlı değildir. “Güven-

lik tehdidi”, “ekonomik külfet” gibi diğer söylemlerle de esasen “Suriyelilerin” çoğunlukla mağdur “kitleler” ve “yığınlar” olarak tanımlandıkları bir temsil biçimi hâkimdir. Haberlerde mültecilerin sayılara ya da kabaca tahminlere indirildiği bu tür temsillerin artan Suriyeli sayısının olumsuz ve sorunlu olduğunu akla getiren başlıca çıkarımlardandır (SETA,2015).

Benzer şekilde Hrant Dink Vakfı tarafından hazırlanan *Medyada Nefret Söyleminin İzlenmesi* raporu 2019 Mayıs-Ağustos aylarını kapsayan dört aylık dönemde yazılı basında tespit edilen nefret söylemi verilerine göre Suriyeliler, sistematik olarak cinayet, hırsızlık, taciz gibi adli olaylarla anılmakta ve böylece potansiyel suçlu olarak kodlanmaktadır. Bu çalışmada incelenen 264 haberde Suriyeli mülteciler güvenlik sorunları ve terörle özdeşleştirilmekte, olumsuz ekonomik koşulların ve işsizliğin sorumlusu olarak gösterilmekte ve Türkiye'nin demografik yapısına yönelik bir “tehdit”, genel bir rahatsızlık ve “gerginlik” kaynağı olarak etiketlenmektedir (Hrant Dink Vakfı, 2019). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (UNHCR) göre, “göçmen” ve “mülteci” kavramlarının birbirinin yerine kullanılması, medyada en sık görülen dil hatalarından biridir ve bu da mülteci temasının siyasallaşmasına işaret eden sorunlu ve ideolojik yayınları ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla medya bu kavramları siyasi bir mesaj iletmek için manipüle etmektedir (UNHCR, 2015, ss.13-15). Doğanay ve Çoban Keneş (2016) “Yazılı Basında Suriyeli ‘Mülteciler’: Ayrımcı Söylemlerin Rasyonel ve Duygusal Gerekçelerinin İnşası” adlı çalışmada benzer bir tespitte bulunarak medyadaki haber metinlerinde, Suriyeli mültecilerin varlığının çoğunlukla bir tehdit algısı içinde sunulduğu sonucuna varmışlardır. Öte yandan hükümetin dış politikasını eleştirmenin bir aracı olarak da kullanılırken aynı zamanda yapılan yardımların miktarına ve mültecilerin sayısına yapılan vurgularla nesnelleştirilmekte ya da güvenlik sorunu ile ilişkilendirilmektedir (Doğanay ve Çoban Keneş, 2016). Birçok ülkede yapılan araştırmalar, mültecilerin ve göçmenlerin, ev sahibi toplumların yararından ziyade olumsuz bir sorun olarak ele alınma eğiliminde olduğunu ortaya çıkarmıştır. Benzer şekilde diğer araştırmalarda medyanın Suriyeli mültecilere yönelik kriminalize etme, hegemonik dil ve hatta nefret söylemi gibi sorunlu haberlerin altını çizmiştir (Kolukırcık, 2009; Doğanay, Öztürk ve Çalışkan, 2018).

Görüldüğü gibi Suriyeli mültecilerin medyadaki temsiliyle ilgili çalışmalar incelendiğinde çoğunlukla haberler gerçek olaylara dayansa da mültecilerin haberlerde yer alış biçimleri, başlık seçimleri ve metinlerde yer alan dil bilimsel kullanımlar genellikle kimlik temelli tehdit algılarını içeren ve önlem alınması gereken imaj ve bağlamlarda yer almasıdır. Bu tür olumsuz imajlar ve stereotiplerle medyanın toplumdaki Suriyeli mültecilere yönelik ön yargıları yeniden ürettiği, pekiştirdiği ve onları negatif bir perspektifte sunduğu görülmektedir.

4. Bulgular

Bu bölümde Afgan sığınmacılarla ilgili haberlerin niceliksel ve niteliksel veri analizi sonucunda elde edilen bulgu ve yorumlar aktarılmıştır. Çalışmanın yapıldığı zaman diliminde BBC, Voice of America (VOA), Deutsche Welle (DW), Euronews haber bültenlerinde, Afgan sığınmacıları konu alan 84 haber incelenmiştir. Araştırmanın nicel bulguları bu bölümde ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Buna göre nicel ve nitel analiz sonucunda elde edilen bulgular haberlerde en çok işlenen konuların ele alınış tarzını, dağılımını, bakış açılarını ve konularını içermektedir.

4.1. Haberlerin dağılımı

Nicel bulgulara bakıldığında çalışmanın örnekleme içerisinde araştırma konusu ile ilgili tespit edilen en fazla haberin “Euronews” haber bülteninde yer aldığı görülmüştür. Euronews'te yer alan 29 habere karşın BBC'de 22, VOA'da 17 ve DW'de 16 habere yer verilmiştir. Bununla ilgili dört farklı medya kuruluşunun dağılım ve toplam haber sayıları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: 15 Ağustos-15 Eylül Tarihlerinde Yayımlanan İlgili Haberlerin Dağılımı

Medya Kuruluşları	Haberin Sayısı
Euronews	29
BBC Türkçe	22
Voice of America (VOA)	17
Deutsche Welle (DW)	16

4.2. Bakış Açıları ve Konular

Araştırma sorularından biri Afgan sığınmacılarla ilgili haberlerde ön plana çıkarılan konuların neler olduğuyla ilgilidir. Bu başlık altında örnekleme alınan medya kuruluşlarının haber metinlerinde öne çıkan yedi konu üzerinde durulmuştur. İncelenen haberlerde Afgan sığınmacılara yönelik bakış açısı ve negatif yönelim yaratan haberler konularına göre kategorize edilmiş olup kategoriler şu şekilde belirlenmiştir; yabancı ülkelerin uluslararası kurum ve kuruluşların mülteci politikası yönünden haberler, ekonomik (mültecilerin maliyeti) kaygı yaratan haberler, mülteci nüfusu/sayısı artışı ve güvenliği tehdit algısı yaratan haberler, yardımlar, mültecilerin dramı, mültecilerle ilgili araştırmalar/raporlardır.

Tablo 2: Haber ve Yazıların Temalarına Göre Dağılımı

Tema	Euronews	BBC	VOA	DW
Mülteci Nüfusu/Sayısının Artışı ve Güvenliği Tehdit Algısı Yaratan Haberler	5	3	4	4
Ekonomik (Mültecilerin Maliyeti) Kaygı Yaratan Haberler	4	5	5	4
Yardımlar	2	4	4	2
Yabancı ülkelerin, uluslararası kurum ve kuruluşların mülteci politikası	8	7	6	6
Türkiye'nin mülteci politikası	3	1	3	5
Mültecilerin Dramı	6	5	5	5
Mültecilerle ilgili Araştırmalar/Raporlar	4	2	2	3

Tablo 2’de görüldüğü üzere bazı haberler birden fazla kategori içinde yer alabilmiştir. Araştırmanın bulgularını ele almadan önce olayla ilgili Van Dijk’in eleştirel haber, okurları ilk olarak başlıkla karşılaşmakta ve olayla ilgili en önemli bilgi başlıklarda verilmekte (Van Dijk, 1988, s.226) önermesinin her 4 medya kuruluşunda da doğrulandığı görülmektedir. Dört medya kuruluşunun da başlıklarında haberin ne olduğuyla ilgili bilgiyi okuyucuyla paylaşmakta ve onu bilgilendirmekte olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada, bu başlığın konusu olmamakla beraber görseller ile içerikler arasında da önemli bir bağ olduğu üzerine düşünmek mümkündür. Tüm görseller incelendiğinde dört medya kuruluşunun da görsel seçimleri temelde benzerlik göstermektedir.

4.3. Euronews

Euronews, inceleme yapılan tarih aralığında konuyla ilgili 29 adet haberle en çok haberin yer aldığı medya kuruluşudur. Bu istatistiğe köşe yazıları dâhil edilmemiştir. Euronews’te yer alan haberler başlıkları ve haber görselleri ile birlikte aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3: Euronews 15 Ağustos-15 Eylül Tarihleri Arasında Çıkan İlgili Haber Başlıkları

Başlık No	Haberin Başlığı	Haberin Fotoğrafları
1	Macron’dan Afganistan açıklaması: Türkiye ile göçmen akını konusunda işbirliği adımı	Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron’un Fotoğrafı
2	AB Ekonomi Komiseri Gentiloni: Afganlar için insani koridor oluşturmamız gerekli	Avrupa Birliği Ekonomi Komiseri Paolo Gentiloni Fotoğrafı
3	Yunanistan: Kaçan Afganların AB’ye giriş kapısı olamayız	Yunanistan Göç Bakanı Notis Mitaracı Fotoğrafı
4	BM’den üye ülkelere çağrı: Afgan mültecilerin sınır dışı edilmesi yasaklansın	BM Genel Sekreteri Antonio Guterres’in Fotoğrafı
5	Fransız gazetecilerden Macron’a 145 Afgan entelektüel için çağrı	Afganistan’a uçan bir Fransız askerî uçağı ve Fransız jandarması
6	Yunanistan’dan Afgan mülteci önlemi: 2015 krizinin yeniden yaşanmasına izin vermeyeceğiz	Yunanistan’da kamplarda kalan Afganlar
7	Tel örgü üzerinden ABD askerine verilen kız çocuğu, Taliban’dan kaçışın sembolü oldu	Tel örgü üzerinden ABD askerine verilen kız çocuğu (Video Haber)
8	Birleşik Arap Emirlikleri, ABD’nin isteği üzerine geçici olarak 5000 Afgan’ı ağırlayacak	Hamid Karzai Uluslararası Havaalanı’ndan uçakla ayrılmak üzere olan bir Afgan mülteci çocuk ve Asker Fotoğrafı.

9	Hangi ülkede kaç Afgan mülteci var? Türkiye’de kaç Afgan göçmen yakalandı?	İran üzerinden Bitlis’e ulaşan Afgan mülteciler Fotoğrafı
10	Afgan fenomenler, Taliban korkusuyla sosyal medyada sessizliğe büründü	Afgan sosyal medya kullanıcısı facebook profil ekranı (Arşiv)
11	Avusturya Başbakanı Kurz: Benim dönemde Afgan mülteci almayacağız	Avusturya Başbakanı Sebastian Kurz’un Fotoğrafı
12	İngiliz basınına göre Taliban’dan kaçan Afganlar Türkiye ve Pakistan’daki merkezlerde ağırlanabilir	İngiltere Başbakanı Boris Johnson ve Cumhurbaşkanı Recep Erdoğan beraber
13	Putin: Mülteci kılığında yanı başımızda Afgan militan istemiyoruz	Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin’in Fotoğrafı
14	Fransa’da Afgan mültecilerin kabulü için gösteri düzenlendi	Pankartlar taşıyan göstericiler (Video Haber)
15	Erdoğan’dan AB’ye Afgan sığınmacı mesajı: Türkiye ilave bir göç yükünü kaldıramaz	Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Fotoğrafı
16	Fransa: Afganistan’dan ilk tahliye edilenler arasında doktor, hâkim, gazeteci ve sanatçılar var	Fransa’nın tahliye ettiği Afgan mülteciler
17	Avrupa Birliği, Afgan mülteci politikasına nasıl karar verecek?	Paris’te Afgan göçmenlere destek gösterisi fotoğrafları
18	Umuda yolculukları yarım kalan göçmenler kimsesizler mezarlığında toprağa veriliyor	Van’da mülteci mezarlığı (Video Haber)
19	Bulgaristan, olası göç akınına karşı Türkiye sınırına 700 asker konuşlandıracak	Türkiye sınırına yakın noktada devriye gezen Bulgar güvenlik güçleri (Arşiv)
20	Hollanda’da Afgan mültecilerin bulunduğu askerî üs önünde protesto: ‘Önce kendi insanımız’	Afganistan’dan tahliye edilenlerin bulunduğu bir askerî üssün önündeki protesto fotoğrafı
21	BM’den yarım milyon Afgan göçü uyarısı ve AB’den güvenlik taraması önerisi	Kabil Uluslararası Havaalanı’ndan uçakla ayrılmak üzere olan Afganlar (Kadın ve çocuklar)
22	Afgan kadınlar anlatıyor: Bizi artık ne dünya görmezden gelebilir ne de Taliban susturabilir	Afgan yazar Humeyra Kadiri euronews’e röportajı (Video Haber)
23	IFJ: 2 binden fazla Afgan gazeteciden tahliye başvurusu aldık, çıkaramıyoruz	Meksika’ya ulaşan Afgan gazetecilerin fotoğrafı
24	Çavuşoğlu: Türkiye ilave bir mülteci krizini kaldıramaz, Avrupa dâhil herkes bundan etkilenir	Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun fotoğrafı

25	İngiltere, Taliban'dan kaçanları ağırlayacak komşu ülkelere 30 milyon sterlin yardım yapacak	Pakistan'a kaçan Afgan sığınmacılar ve sınır Askeri beraber
26	Özbekistan'a kaçan Afgan pilotları Taliban'a iade edilme korkusuyla yaşıyor	ABD'de eğitim gören Afgan pilotların fotoğrafı
27	Taliban'dan kaçan Afgan kadınlar, futbol hayallerini İtalya'da sürdürüyor	İtalya'ya sığınan Afgan futbolcular (Video Haber)
28	Özbekistan, Taliban'dan kaçan Afgan pilotları üçüncü bir ülkeye sınır dışı etti	Afganistan ordusuna ait helikopterler
29	Afgan kadın futbol takımı, ülkeyi terk ederek Pakistan'a kaçtı	Afganistan kadın millî futbol maçında bir taraftar (Arşiv) fotoğrafı

Dört haber başlığında özellikle İngiltere ve Fransa'nın Afgan sığınmacılar için yapacağı yardımlar/yatırımlar vurgulanırken altı haberde bazı ülkelerin (Türkiye, Yunanistan ve Rusya gibi) "Afgan mülteci almayacağız", "Afgan militan istemiyoruz", "ilave bir mülteci krizini kaldıramayız" gibi doğrudan ya da dolaylı olarak sorumluluk yükleyen ve 2015'te yaşanan Suriyeli mülteci gelişmelerinin olası benzer bir durumun yaşanması haber başlıklarında ve içeriklerinde dikkat çekmektedir. Ayrıca altı haber başlığında ise yaşanan insani dram ön plana çıkarılmıştır. Euronews'te yer alan haberlerin başlıklarında anlaşılacağı üzere siyasilere konuyla ilgili açıklamaları haberlerde geniş yer bulmuştur. Haber içerikleri incelendiğinde siyasilere açıklamalarının ve ülkelerin politikalarının sıklıkla yer aldığı haber metinlerinde sığınmacılara/mültecilere yönelik sert tutum daha açık bir biçimde görülmektedir. Söz konusu tutuma "Avusturya Başbakanı Kurz: Benim dönemimde Afgan mülteci almayacağız" başlıklı haber örnek verilebilir:

Avusturya Başbakanı Sebastian Kurz, Taliban'ın Afganistan'da yönetimi ele geçirmesinin ardından yeni Afgan mültecilerin ülkesine gelmesine karşı olduğunu söyledi. Televizyon kanalına röportaj veren Kurz, "Gönüllü olarak daha fazla mülteci ağırlamamıza açıkça karşıyım ve ben başbakan olduğum sürece bu gerçekleşmeyecek." dedi. Afganistan'da Avrupa Birliği kurumları adına çalışan Afganların iltica edebileceği ülkeler arasında bir seçenek olarak Avusturya'nın bulunmadığını ifade eden Başbakan, "Daha fazla kişiyi kabul etmemiz gerektiğini düşünmüyorum. Tam aksini düşünüyorum (Euronews, 22.08.2021).

Görüldüğü üzere Taliban'ın Afganistan'da yönetimi ele geçirmesinin ardından haberlerde Afgan sığınmacılara özellikle bölge ülkelerin karşı olduğu şeklinde kendini gösteren mülteci politikası sık tekrarlanan bir tema olarak ön plana çıkmaktadır. Haber içeriklerinde ayrıca Afgan sığınmacılar için Türkiye'nin ve diğer bölge ülkelerinin uygun olduğunu dile getiren politik söylemler yer alırken, doğrudan bu ülkelere bir sorumluluk yüklenmektedir. Bu noktada haber içeriklerinde Avrupa ülkelerinin ve uluslararası kurum ve kuruluşların mülteci politikası incelendiğinde bazı diğer Avrupa liderleri gibi ABD'nin de özellikle Türkiye'ye benzer bir tutum sergilemekte olduğu gözlemlenmiştir. Buna karşın 4 haberde Türkiye'nin ve Yunanistan'ın bu bakış açısına karşı verdiği sert tepki de öne çıkarılmaktadır. Türkiye Dış İşleri Bakanlığı, "Türkiye, böl-

geden kaynaklanan kitlesel bir göç krizinin sonuçlarına katlanmayacak ve yeni bir göç dalgası da üstlenmeyecektir" açıklamasının yanı sıra "Türkiye'nin AB'nin sınır muhafızı veya sığınmacı kampı olmayacağını vurguluyoruz" ifadesinde de hâlihazırda sığınmacı nüfusunun büyüklüğüne ve sosyoekonomik alanda yaşanacak yeni sorunlara dikkat çekmektedir. Benzer şekilde "Yunanistan: Kaçan Afganların AB'ye giriş kapısı olamayız" başlıklı haberinde "Hollanda'da Afgan mültecilerin bulunduğu askeri üs önünde protesto: "Önce kendi insanımız" ve "Yunanistan'dan Afgan mülteci önlemi: 2015 krizinin yeniden yaşanmasına izin vermeyeceğiz" haberlerinde de gerek Türkiye'nin gerekse diğer bölge ülkelerinin Afgan sığınmacılara yönelik politikaları, bakış açısı ve negatif yönelim yaratan söylemleri kendini göstermektedir. Bununla birlikte, Afgan sığınmacı sayısı da haberlerde sürekli güncellenip, tekrarlanarak gündemde tutulmaktadır.

4.3.1. Euronews Haber Fotoğrafları

Görüntüler incelendiğinde, "Taliban'dan kaçan Afgan kadınlar, futbol hayallerini İtalya'da sürdürüyor", "Umuda yolculukları yarım kalan göçmenler kimsesizler mezarlığında toprağa veriliyor" ve "Afgan kadınlar anlatıyor: Bizi artık ne dünya görmezden gelebilir ne de Taliban susturabilir" başlıklı üç video haber dışındaki haberlerin tamamında fotoğraf kullanılmıştır.

Şekil 1: Euronews 15 Ağustos-15 Eylül Tarihleri Arasında Çıkan İlgili Haber Fotoğrafları

Kaynak: <https://tr.euronews.com/search?query=afgan%20mülteciler>

Haber görselleri incelendiğinde de Kabil Havaalanı'ndaki Afganlar (kadın ve çocuk) ön plana çıkarılmıştır. Euronews'te ele alınan 29 haberin 14'ünün görselinde kadın, çocuk ve çocuklu Afgan aileler geniş yer tutmuştur. Diğer haberlerde ise Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, İngiltere Başbakanı Boris Johnson ve Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan gibi ülkelerin siyasi liderlerinin fotoğrafları kullanılmıştır. Bunun yanı sıra Afganistan tahliyesinde askerî uçak ve askerler, Afganistan'ın başkenti Kabil'de Taliban üyelerinin görselleri yer almaktadır. Haberlerde kullanılan görsellerin tamamı Associated Press (AP) haber ajansına aittir. Görseller incelendiğinde, haber metinlerinin mülteci dramını öne çıkaran söylemiyle görüntüler arasında bir bağlantı ve tutarlılık olduğu göze çarpmaktadır.

4.4. BBC Türkçe

BBC Türkçe'nin haber sitesinde ele alınan Afgan sığınmacılara ilişkin haberlerde ön plana çıkarılan konulara ait söz konusu 20 haberin başlıkları haber fotoğrafları ile birlikte aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4: BBC 15 Ağustos-15 Eylül Tarihleri Arasında Çıkan İlgili Haber Başlıkları

Başlık No	Haber Başlığı	Haber Fotoğrafları
1	BM Genel Sekreteri Antonio Guterres: Afganistan halkını terk edemeyiz, etmemeliyiz	Fotoğraf kullanılmamıştır.
2	İngiltere, Afgan mülteciler için iskân planı hazırlığında	İngiliz uçaklarıyla tahliye edilen Afgan kadın ve çocuklar ve İngiltere Savunma Bakanlığı ofisinde yerleştirilen kadın ve çocukların fotoğrafları (Fotoğraflarda mozaikleme bulunmaktadır)
3	Biden, Afgan mültecilere 500 milyon dolar yardım sözü verdi	ABD Başkanı Joe Biden'ın fotoğrafı
4	Taliban rejiminden Türkiye'ye kaçan Afgan kadınlar anlatıyor: 'Kimse bu kez kadınlara zulmetmeyeceklerine inanmasın'	Taliban'ın saldırısında Türkiye'ye kaçan arkası dönük yüzü gözükmeyen Afgan kadınların fotoğrafları (Özel Raporaj)
5	İtalya'da belediye başkanlarından çağrı: Afgan sığınmacılara kapılarımızı açalım	Afganistan'daki kadınların durumuna dikkat çekmek için Avrupa'nın pek çok kentinde düzenlenen gösteriler
6	İngiliz basını, İngiltere'nin 20 bin Afgan sığınmacıyı kabul etme kararını nasıl yorumladı?	İngiltere Başbakanı Boris Johnson, İngiltere İçişleri Bakanı Priti Patel ve Afganistan'dan tahliye edilen insanların Kraliyet Hava Kuvvetleri'nin Brize Norton Üssü'ne ulaşan uçak fotoğrafları
7	Taliban'ın kontrolü sağladığı Afganistan'daki gelişmeler İngiliz basınında: 'Dünya Afgan akınına hazır olmalı'	ABD Hava Kuvvetleri'ne ait bir C-17A Globemaster III nakliye uçağında Afganistan'dan tahliye edilenler
8	Afgan sığınmacılara kapılarını hangi ülkeler açtı?	BM Mülteciler Yüksek Komiseri Filippo Grandi, Türkiye İran sınırındaki duvar ve ülkeden ayrılmaya çalışan Afganların fotoğrafları

9	İngiltere Savunma Bakanı: Mülteciler için üçüncü ülkelere yatırımlara başladık	İngiltere Savunma Bakanı Ben Wallace'in Fotoğrafı
10	İtalya: Afganistan'da "birinci aşama" sona erdi, sırada "İtalyan planı" var	27 Ağustos'ta Roma'da düzenlenen ortak basın toplantısında Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ve İtalyan mevkidaşı Di Maio fotoğrafı
11	Hollanda'da Afgan sığınmacıları protesto gösterisi kontrolden çıktı, acil durum ilan edildi	Afganistan'dan tahliye edilerek Hollanda'ya getirilen bir otobüste Afgan sığınmacılar
12	Miçotakis: Erdoğan'la mutabık kaldık, Afganistan'dan göçün sınırlandırılması ortak çıkarımız	Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis'in fotoğrafı
13	Yunanistan Afganistan'dan olası göç akınına karşı Türkiye sınırına ördüğü 40 km'lik duvarı tamamladı	Türk-Yunan sınırı arasında demir çubuklardan inşa edilen "duvarı" fotoğrafları
14	Taliban'dan kaçan Afgan sığınmacılar nereye gidecek?	Afgan kadın, çocuk ve bir askerin kucagında bebek fotoğrafı.
15	Kabil Havalimanı: Özgürlüğe giden tehlikeli yol	Havalimanı'nın tel örgülü sınır duvarını aşmaya çalışan insanlar ve Afgan bir çocuğun, Amerikan askerlerine teslim edildiği an (Twitter video paylaşımı), havalimanı dışındaki bazı Taliban üyelerinin elinde roket atarlar fotoğrafları
16	BM Mülteciler Komiseri Grandi: Afganistan sınırlarında büyük göçmen hareketliliği görülüyor	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri Filippo Grandi'nin fotoğrafı
17	Çekya Başbakanı Babiş'ten AB'ye: Afganistan'dan göç konusunda derhâl Türkiye ile görüşün	Çekya Başbakanı Andrej Babiş'in fotoğrafı
18	Hollanda: Türkiye milyonlarca Suriyeliye ev sahipliği yapıyor, bölgede Afganların kalabileceği başka ülkeler de var	Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ve Hollanda Başbakanı Mark Rutte fotoğrafları
19	Taliban yönetiminden kaçan Afganistan Kadın Millî Futbol Takımı oyuncuları Pakistan'a gitti	Çiçeklerle karşılanan Afganistan Kadın Millî Futbol Takımının fotoğrafları
20	Afgan Hayalperestler: Taliban'dan kaçarak Meksika'ya giden kadın robot bilimciler	Meksika Dışişleri Bakanı Marcelo Ebrad, "Afgan Hayalperestleri" lakaplı kadın robot bilimcilerinin Meksika havalimanında karşıladığı fotoğraflar

Haber başlıklarından BBC'nin Avrupa Birliği ve uluslararası kurumlardan gelen açıklamalara geniş yer ayırdığı görülmektedir. Haber başlıkları ve içerikleri incelendiğinde Afgan sığınmacıların yaşadıkları durumlardan ve zorluklardan sorumlu tutulanlar farklılık göstermektedir. İçerikler analiz edildiğinde BBC'de yer alan haber içeriklerinin hemen hepsinde Afgan sığınmacıların yaşadıkları durumlardan direkt olarak Taliban yönetimi sorumlu tutulurken yedi haberde ise Taliban'ın yanında ABD veya Avrupa da sorumlu tutulmaktadır. Olay taraflarının olayları değerlendirmesi açısından incelendiğinde, sığınmacı görüşlerine en fazla yer verilen haberlerin, sığınmacı dramlarının aktarıldığı "Taliban yönetiminden kaçan Afganistan Kadın Milli Futbol Takımı oyuncuları Pakistan'a gitti", "Afgan Hayalperestler: Taliban'dan kaçarak Meksika'ya giden kadın robot bilimciler", "Kabil Havalimanı: Özgürlüğe giden tehlikeli yol" ve "Taliban rejiminden Türkiye'ye kaçan Afgan kadınlar anlatıyor: Kimse bu kez kadınlara zulmetmeyeceklerine inanmasın" başlıklı dört haber olduğu görülmüştür. Bu haberlerde bilim, spor, sanat ve diğer pek çok alanda kadınların durumu ve Taliban yönetiminden kaçmaları üzerine vurgu yapılırken haberde sığınmacıların yaşadıkları kendi cümleleriyle aktarılmıştır. Yedi haberde ise sığınmacıların diğer ülkelere (üçüncü ülkelere) yerleştirilmesi ve yapılacak yardımlar/yatırımlar ön plana çıkarılmaktadır. Afgan sığınmacılara yönelik ülkelerin yardımları/yatırımları konulu haber içeriklerinde "insani yardım dili" hâkim olmaktadır. Bu sayede ülkelerin cömert ve yardımsever temsili pekişmektedir.

Öte yandan daha sonra da üzerinde durulacağı üzere BBC ve VOA haber içeriklerinde sosyal medya (Twitter) paylaşımlarını sıkça kullanmışlardır. BBC'nin art alan ve bağlam bilgisi açısından bakıldığında olumlu yaklaşımı, Afgan sığınmacılar ile ilgili Avrupa Birliği, uluslararası kurum ve kuruluşlar ve yetkililerin sorumluluklarına değinmesidir. Öte yandan haberlerin vurgu yaptığı konu bakımından Afgan sığınmacılardan çok daha fazla Taliban rejiminin durumunun ele alındığı görülmüştür.

4.4.1. BBC Haber Fotoğrafları

BBC haber görselleri incelendiğinde de bir haber dışında bütün haberlerde görseller kullanılmıştır. Haberlerde dünyanın en büyük fotoğraf sağlayıcısı Getty Images, European Pressphoto Agency (EPA) ve Reuters'a ait görseller kullanılmıştır.

Şekil 2: BBC 15 Ağustos-15 Eylül Tarihleri Arasında Çıkan İlgili Haber Fotoğrafları

Kaynak: <https://www.bbc.com/turkce/topics/cg726y2k5p8t>

BBC'de incelenen haber görsellerinde "İngiltere, Afgan mülteciler için iskân planı hazırlığında" başlıklı bir haberde kullanılan fotoğrafların yanı sıra başka bir haberde İngiliz uçaklarıyla tahliye edilen Afgan kadın ve çocukların yüzlerinin mozaikleme yapılarak aktarıldığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde "Taliban rejiminden Türkiye'ye kaçan Afgan kadınlar anlatıyor: Kimse bu kez kadınlara zulmetmeyeceklerine inanmasın" başlıklı bir haberde de Taliban'ın saldırısında Türkiye'ye kaçan Afgan kadınlar ile yapılan özel röportajda yüzü gözükmeyen arkası dönük görseller kullanıldığı dikkat çekmektedir. Bir haberde ise Kabil Havalimanı'nın tel örgülü sınır duvarını aşmaya çalışan insanlar ve Afgan bir çocuğun Amerikan askerlerine teslim edildiği anlar Twitter video paylaşımı kullanılmıştır.

4.5. Voice of America (VOA)

ABD'nin en büyük uluslararası multimedya haber kuruluşu olan VOA'nın yayınladığı 17 haber incelendiğinde sıklıkla iltica ve göç araştırmaları konusunda uzman görüşlerine (özel röportajlar ve video haber) yer verildiği görülmüştür. VOA'da incelenen haberlerde de birinci elden kaynaklara başvurulduğu görülmüştür. Mültecilerle ilgili araştırmalar/raporlar, uluslararası kurum ve kuruluşların ve devlet yetkililerinin açıklamaları ve Afgan sığınmacıların görüşleri de aktarılmıştır.

Tablo 5: VOA 15 Ağustos-15 Eylül Tarihleri Arasında Çıkan İlgili Haber Başlıkları

Başlık No	Haber Başlığı	Haber Fotoğrafları
1	Taliban'dan Kaçan Afganlar Umut Yolculuğunda	Kucağında bebek bir Afgan fotoğrafı ve Türkiye-İran sınırı duvar inşaatı (Video Haber)
2	ABD'li Valiler: "Afgan Mültecilere Kapımızı Açabiliriz"	Maryland eyaletinin Valisi Larry Hogan'ın fotoğrafı
3	Avrupa'da Yeni Göç Dalgası Kâbusu	Afganistan-İran sınırındaki göçmenlerin fotoğrafları
4	Avrupa'nın Mülteci Planı Ne?	Avrupa Konseyi Başkanı Charles Michel'in fotoğrafı (Twitter paylaşımları)
5	İtalyanlar Afgan Çocukların Yüzünü Güldürme Çabasında	Video Haber
6	Tatvan'da Drenaj Tüneline Sığınan Afgan Mülteciler	Video Haber
7	Kabil'de Büyük Kaçış İçin Geri Sayım Başladı	Kabil Uluslararası Havaalanı'ndan uçakla ayrılmak üzere olan Afganlar (Kadın ve çocuklar)
8	Türkiye'ye Giden Afgan Mültecilerin Tehlikeli Yolculuğu	Video Haber

9	Tahliyeler Afgan Kadınlar İçin Ölüm-Kalım Meselesi	Burka ¹ giyen kadınların fotoğrafı
10	Türkiye'nin Mülteci Çıkmazı	Bir grup Afgan fotoğrafı
11	Edirne'deki Afgan Gencin Mutluluğu	Edirne'de bir çiftlikte çalışan bir Afganın röportajı (Video Haber)
12	5 Soruda Afgan Sorunu	Washington'daki Brookings Enstitüsü uzmanı Prof. Dr. Kemal Kirişçi röportajı (Video Haber)
13	Türkiye Afgan Göçmen Sorununu Tartışıyor	İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi İGAM Başkanı Metin Çorabatır Röportajı (Video Haber)
14	AB'den Afgan Göç Dalgasına "Güvenlik" Önlemleri	Avrupa Birliği ve Afganistan bayrağı
15	"Zeytinburnu "Afganburnu"na Dönüştü"	Zeytinburnu'nda Afganlarla röportaj (Video Haber)
16	Türkiye Göçmenlere Karşı "Duvarlarını Yükseltiyor"	Türkiye'nin İran sınırında, göçmenlerin geçişini engellemek amacıyla kurulan güvenlik duvarı ve önündeki bir asker fotoğrafı
17	Göçten Korkan Avrupa Duvarlarını Yükseltiyor	Sınırlardaki duvar ve önünde asker fotoğrafları

Haber başlıklarında da görüldüğü üzere sekiz haberin içerikleri her şeyden önce olası bir Afgan göçünün getirmekte olduğu/olacağı yüksek riskler üzerinde ülkelerde yaratacağı ekonomik, sosyal-siyasal etkilerin kaygı ve ülkelerin çıkarlarıyla ilgilidir. Örneğin "Avrupa'da Yeni Göç Dalgası Kabusu", "Göçten Korkan Avrupa Duvarlarını Yükseltiyor", "Türkiye Göçmenlere Karşı "Duvarlarını Yükseltiyor" ve "AB'den Afgan Göç Dalgasına "Güvenlik Önlemleri", "Türkiye'nin Mülteci Çıkmazı" başlıklı haber metinlerini incelediğimizde Avrupa'ya gelme ihtimali olan göçmen dalgasının yarattığı "tehdit" ve insanların ülkelere kabulü koşulları üzerine kurulmuştur. Öte yandan önemsenen bir diğer konu önce Avrupa'nın imajı olurken haberlerde "Taliban'dan Kaçan Afganlar Umut Yolculuğunda", "Büyük Kaçış İçin Geri Sayım Başladı", "Afgan Mültecilere Kapımızı Açabiliriz", "Mülteci Çıkmazı", "Afgan Sorunu" ve "Afgan Göçmen Sorununu" şeklindeki kalıpların benzer şekillerde tekrarlandığı gözlenmektedir.

¹ Türkçe'de "Bedevi kadınların giydiği ve gözler dâhil bütün vücudu örten çarşaf" anlamına gelen Burka, her taraftan kapalı, giyenin önünü görmesi için yüz kısmı kafesli çarşaftır. Taliban yönetimi zamanında Afganistan'da giyilmesi zorunlu hâle getirilmiştir. Yeni yönetimle serbest bırakılmasına rağmen, halk bazında büyük bir değişim görülmemiştir. Bunun dinî, geleneksel ve sosyal sebepleri olduğuna dair yorumlar yapılmıştır. Şu anda yaygın olarak Afganistan, Pakistan ve Hindistan'ın kuzey bölgesinde rağbet görmekle beraber, dünyanın hemen her yerinde kullanılmaktadır. Ayrıca bazı koyu Yahudi mezhepleri de burka benzeri tüm vücudu örten kıyafetler giymektedirler.

...Afgan mültecilerin toplu hâlde Avrupa'ya girmesini durdurmaya hevesli diğer Avrupalı liderler de kulak veriyor. Böylece Orta Doğu, Sahra Afrikası ve Orta Asya'dan bir milyondan fazla sığınmacının Avrupa'ya girerek, Avrupa siyasetini sarstığı ve popülist milliyetçi partilerin yükselişini körüklediği, 2015-2016 göç krizinin tekrarlanmasını önlemeyi umuyorlar. Geçen hafta Brüksel'de acil olarak toplanan 27 AB üye ülkesinin içişleri bakanları "geçmişte karşılaşılan kontrolsüz, büyük ölçekli, yasa dışı göç hareketlerinin tekrarını önlemek için ortak hareket etme" konusunda anlaştılar. Sınırlarında daha fazla Afgan mültecinin ortaya çıkması ihtimali, Orta Avrupa, Baltık ve Balkan ülkelerini, planlanan duvarları tamamlamaya ve daha fazla dikenli tel örmeye teşvik etti. Yunanistan geçen ay Türkiye ile olan kara sınırı boyunca 40 kilometrelik bir duvarı tamamladı ve sığınmacıların Avrupa'ya ulaşmasını engellemek için otomatik bir gözetleme sistemi kurdu (VOA, 06.09.2021).

Bunun yanı sıra "Zeytinburnu Afganburnu'na Dönüştü" haberinde olduğu gibi "Afganburnu" metaforuyla "sığınmacı akını" söylemine vurgu yapan haber sığınmacıların nüfusu/sayısının artışını ön plana çıkarmaktadır. "Türkiye'ye Giden Afgan Mültecilerin Tehlikeli Yolculuğu" haberinde de olduğu gibi özellikle sığınmacıların kaçak olarak Türkiye girişi ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya çoğu zaman başarısız olan göç etme çabaları da ele alınmaktadır. Genellikle insani bir bakış açısına işaret eden bu haberler, zaman zaman da kaçak göçün (Afgan sığınmacıların) neden olduğu/olacağı güvenlik zafiyetini vurgulayarak "duvarlarını yükseltme" konusu güvenlikçi bir yaklaşıma da yakınlaşmakta ve haklılaştırılmaktadır. Euronews ve BBC'de olduğu gibi VOA da farklı anlamlar taşıyan "mülteci", "sığınmacı", "göçmen" kavramları birbirlerinin yerine kullanmıştır.

4.5.1. Voice of America (VOA) Haber Fotoğrafları

Haber görselleri incelendiğinde de VOA'nın haberlerin çoğunda kendi çektiği görselleri kullandığı görülmüştür. VOA sekiz video haberle en fazla video haber yapan medya kuruluşudur.

VOA'nın beş haberde Associated Press (AP), Reuters ve Agence France-Press (AFP) tarafından çekilen görüntüleri kullandığı görülmüştür. Görüntüler incelendiğinde,

Şekil 3: VOA 15 Ağustos-15 Eylül Tarihleri Arasında Çıkan İlgili Haber Fotoğrafları

Kaynak: <https://www.amerikaninsesi.com/s?k=Afgan%20mülteciler&tab=all&pi=1&r=any&pp=10>

haber içeriklerinin söyleminde verilen insani dram mesajları, ülkelerin, uluslararası kurum ve kuruluşların mülteci politikası (ekonomik ve güvenlik kaygısı) yönündeki mesajları ile görsel anlatıda verilen mesajların örtüştüğü görülmektedir.

4.6. Deutsche Welle (DW)

DW’de yer alan haberlerin büyük bir bölümü (13 haber) Afgan göçünün getirmekte olduğu/olacağı yüksek riskler, göçlerin ülkelerde yaratacağı ekonomik, sosyal-siyasal etkiler ve ülkelerin sığınmacı politikaları ile ilgiliyken, bazı içerikleri ise sığınmacıların ölümleri/dramları (Kabil Havalimanı’nda yaşananlar) oluşturmaktadır. Haberler ekseriyetle Suriyeli mültecilerin geleceği meselesine ek olarak şimdi de Afgan sığınmacı ihtimali ile ilgili Avrupa ve Afgan sığınmacı politikasını eleştiren bakış açılarına yer vermektedir. Aşağıdaki haber başlıklarında görüleceği gibi Alman hükümetinin Afgan sığınmacılara yönelik açık kapı politikasını destekleyen haberlerin yanında sağ popülist, göç ve İslam karşıtı Almanya İçin Alternatif Partisi (AfD) olduğu gibi Türkiye ve Yunanistan başta olmak üzere diğer ülkelerin Afgan sığınmacılara bakış açısı ve negatif yönelim yaratan söylemleri de haberlerde geniş bir yelpazede yer almaktadır.

Tablo 6: DW 15 Ağustos-15 Eylül Tarihleri Arasında Çıkan İlgili Haber Başlıkları

Başlık No	Haber Başlığı	Haber Fotoğrafları
1	Erdoğan: Afgan göçmen dalgası ile karşı karşıyayız	Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın fotoğrafı
2	Yorum: Batı ikiyüzlülüğe son versin	ABD Hava Kuvvetleri’ne ait C-17 uçağına binmeye çalışan Afganlar
3	Erdoğan: Sınırlara ördüğümüz duvarlarla giriş-çıkışları engelleyeceğiz	Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın fotoğrafı
4	Yunanistan: Afganların girişine izin vermeyeceğiz	Botlarla Ege Denizi’nden Yunan adalarına geçmek isteyen sığınmacılar (Video Haber)
5	Beş başlıkta Afganistan krizi: Bundan sonra ne olacak?	Afganistan Başkanlık Sarayı’nda Silahlı Taliban güçleri, Kabil’de devriye gezen Taliban güçleri ve sosyal medyaya yansıyan bazı video paylaşımları
6	Avrupa Birliği’nde Afgan göçmen paniği	Kabil’deki havalimanında ülkeden ayrılmak isteyen Afganlar, Almanya Başbakanı Angela Merkel, Kabil’de Taliban’dan kaçan Afgan aileler ve AB dışişleri yetkilisi Josep Borrell ile AB dışişleri bakanlarının Afganistan konusunda yaptığı çevrim içi toplantı fotoğrafları
7	Erdoğan: Türkiye Avrupa’nın mülteci ambarı değil	Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın fotoğrafı

8	İngiltere Türkiye’de mülteci merkezleri mi kuracak?	Havaalanında sıraya girmiş uçağı binmeyi bekleyen insanlar ve silahlı iki asker
9	Afganistan’dan Avrupa’ya göçün adım adım yol haritası	Türkiye-İran sınırını geçtikten sonra göçmen kaçakçıları tarafından tekrar yola çıkarılana kadar mola veren Afgan göçmenler, İran üzerinden Türkiye’ye yasa dışı yollardan girdikten sonra Türk yetkililer tarafından yakalanan Afgan bir aile (Foto: Arşiv) (Video Haber)
10	Taliban’dan Almanya’ya 31 Ağustos sonrası için “Belgeli Afganlara seyahat” teminatı	Alman Büyükelçi Markus Potzel’in fotoğrafı
11	Almanya’da pek çok kent Afgan sığınmacı almak istiyor	Afganistan’dan Frankfurt’a gelen bir grup Afgan, SPD’li Potsdam Belediye Başkanı Schubert ve Almanya Şehirler ve Belediyeler Birliği Genel Müdürü Gerd Landsberg fotoğrafları
12	Kabil havalimanında geri sayım başladı	Kabil Havaalanı’nda bekleyen insanlar (video haber)
13	AB 2015 krizini yeniden yaşamak istemiyor	Kuçaklarında çocuklar sırtlarında alüminyum folyo ile bir grup
14	ABD Afganları neden başka ülkelere gönderiyor?	Almanya’daki Ramstein askerî üssüne bir Afgan kadın fotoğrafı ve video haber
15	“Almanya sınırlarını gerekirse silah zoruyla da korumalı”	DW Türkçe Yayınlar Yöneticisi Erkan Arıkan, AfD Eş Genel Başkanı Tino Chrupalla ve DW Siyasi Haberler Baş Editörü Michaela Küfner birlikte fotoğrafı
16	AKP’li Gülaçar: “Elbette duvar tek başına çözüm değil”	AKP Van Milletvekili Osman Nuri Gülaçar fotoğrafı ve video haber

Sekiz haberde Afgan sığınmacılarla ilgili Avrupa Birliği, Türkiye, Yunanistan ve uluslararası kuruluşlardan yapılan açıklamalar, bir haber DW Peştuca ve Darice Dilleri Yöneticisi Waslat Hasrat-Nazimi Afgan sığınmacı sorunlarına dikkat çekmek için yaptığı değerlendirme, iki haber Kabil Havaalanı’nda tahliye çalışması sırasında yaşanan olaylarla ilgilidir. DW’nin haberleri incelendiğinde Alman medyasının direkt olarak ABD’nin Afgan göçüne yaklaşımını eleştirdiği görülmektedir. Dört haber başlığı ve içeriğinde Afganistan’ın mevcut durumundan önemli ölçüde sorumlu olan ABD’ye Orta Doğu ve Avrupa ülkelerine göre Afgan göçünün sorumlusu olduğu vurgulanmak istenmektedir. “Yorum: Batı ikiyüzlülüğe son versin” haberinde DW Afgan Servisi Yöneticisi Waslat Hasrat-Nazimi, Afganistan’ın Batı tarafından yıllarca “güvenli ülke” olarak derecelendirildiğini hatırlatarak şimdi yaşadığı söylenen şaşkınlığı “ikiyüzlülük” olarak nitelendirmektedir.

Ayrıca haberlerde Türkiye ve Yunanistan arasında son dönemlerde farklı nedenlerle yaşanan gerginlikler olmasına karşın, özellikle sığınmacılar ile ilgili haberlerde sınırdaki neden olduğu güvenlik tehdidi gerekçesiyle iki ülke arasında ortak bir mutabakata varıldığı gözlemlenmiştir. DW'nin artalan ve bağlam bilgisi açısından haberlerine bakıldığında Euronews, BBC ve VOA'da olduğu gibi genellikle Afgan sığınmacı sorununun siyasi, iktisadi, kültürel boyutlarına ilişkin değerlendirme ve tespitlerine yer verildiği görülmüştür. Diğer üç medya kuruluşunda olduğu gibi DW'de de "mülteci", "sığınmacı", "göçmen" kavramları birbirlerinin yerine kullanılmıştır.

4.6.1. Deutsche Welle (DW) Haber Fotoğrafları

Haber görselleri incelendiğinde de dört haberde Deutsche Welle (DW) kendi görsellerini kullanırken iki haberde DHA görselleri, iki haberde AA görselleri ve diğer haberlerde Associated Press (AP) ve Agence France-Press (AFP) görselleri kullanılmıştır. Bu nedenle görüntüler incelenen diğer medya kuruluşlarındaki görüntülerle, özellikle de BBC'de kullanılan görüntülerle benzerlikler taşımaktadır.

Şekil 4: DW 15 Ağustos-15 Eylül Tarihleri Arasında Çıkan İlgili Haber Fotoğrafları

Kaynak: <https://www.dw.com/search/languageCode=tr&item=Afgan%20mülteciler&searchNavigationId=10201&sort=DATE&resultsCounter=20>

Haberlerde Afganların Afganistan'dan tahliyesinde kadınların ve çocukların görüntülerinin ön planda olduğu görülmektedir (Havalimanında uçaklara binmek için bekleyen kadın ve çocuklar, tel örgülü duvarlardan atlayanlar veya duvarların önünde bekleyenler, çadır kentlerde çamurların içindeki çocuklar vb.). Ayrıca askerî uçak, askerler ve Kabil'deki Taliban üyelerinin silahlı görüntülerine de sık sık yer verilmektedir. Bununla birlikte, dramatik yapıyı güçlendirmek için Afgan kadınlar ve çocuklar yakın plan (baş/omuz) çekimle aktarılan görsellerde ön plana çıkartılmıştır. Cumhurbaşkanı Recep Erdoğan, Almanya eski Başbakanı Angela Merkel gibi ülkelerin siyasi liderlerinin fotoğrafları da kullanılmıştır.

4.7. Sözcük Seçimleri ve Haber Retoriği

Bu başlık altında dört medya kuruluşunun incelenen haber metinlerinde sığınmacılarla ilgili haberde sıklıkla kullanılan kelimeler ne tür isimlendirme, yaftalama ya da sıfat kullanıldığı irdelenmiştir. Sözcük seçimleri, ideolojik yapılanma açısından oldukça

önemlidir. Haberin retoriğinde ikna edici ve inandırıcı verilere bakılmaktadır. Haberin ikna edici, inandırıcı olması için görgü tanıklarından alıntılar yapılır. Fotoğraflar ise ikna edici ve inandırıcı olma örneğidir (Van Dijk'tan aktaran: Özer, 2011, ss. 83-84).

İncelenen haberlerin neredeyse hemen hepsinin başlıklarında ve ara başlıklarında görüldüğü gibi, Afgan sığınmacıların "büyük gruplar hâlinde", "akın" ya da "dalga" şeklinde gelmekte olduğu gibi metaforlara yer verilmiştir. Özellikle Türkiye'ye ve diğer (Avrupa veya bölge) ülkelere giriş yapan Afgan sığınmacıların sayılarının çokluğunu anlatmak için kullanılan metaforlardan "dalga", "akın", "yeni göç kâbusu", "mülteci çıkmazı" ve "Afgan göçmen paniği" gibi sık sık tekrarlanan metaforlar kullanılmıştır. "Dalga" ve "akın" metaforlarının yıkıcı olmayı ve saldırıyı ima ettiği, hatta istilaya eş değer bir tasvirle sunulduğu söylenebilir. Göçmenleri/mültecileri/sığınmacıları, azınlıkları ya da diğer grupları tanımlamak için kullanılan metaforlar söz konusu olduğunda, cümlelerin söz dizimlerinin bile bu tanımlar üzerinde etkileri olduğunu belirten Van Dijk, söz konusu metaforların genellikle tehditkâr metaforlar olmasının tercih edildiğini vurgular (Keneş Çoban, 2016, s. 261).

Bu çerçevede bu kelimelerin ve tanımlamaların tercih edilmesi haber söyleminde Afgan sığınmacıların tehdit olarak algılanmasını, istilacı olarak düşünülmesini ve öteki pozisyonuna yerleştirilmelerini kolaylaştırmakta ve meşrulaştırmaktadır. Aynı şekilde "Mülteci kılığında Afgan militan" ve "korkunç trajedi" şeklindeki bir anlatımın hem başlık hem de haber metinlerinde sık sık kullanılmış olması, sığınmacıların tehlike içeren durumların sebebi olduğu fikrini kuvvetlendirmiştir. Bu konu ile ilgili olarak dört medya kuruluşu da benzer tavır göstermektedir.

Yukarıda değinildiği gibi haberler Avrupa Birliği, Türkiye, Yunanistan ve uluslararası kuruluşların liderleri, Başbakan veya milletvekillerinin basın açıklamaları ve konuşmalarını sıkça aktarmaktadır. Haberlerde özellikle Avrupalı liderlerin bu yaklaşımına baktığımızda Afgan sığınmacılara ilişkin iki argüman öne sürülmektedir. Birincisi, "mülteciler ve güvenlik" olmak üzere iki farklı temanın iç içe geçmesiyle liderler, mevcut mağduru (Afgan sığınmacıları) ülkelerinin sınır ve güvenliği için tehdit algısına ve güçlenen bir tehlikeye dönüştürmektedir. İkinci olarak ise bu konuda halk arasında yükselen ırkçılık ve İslamofobinin biraz da yazılı ve görsel medyanın tavrı ile kamuoyuna yansması ülkelerin siyasetçileri üzerinde etkili olmaktadır. Sığınmacı/mülteci sorunu yeni değildir ancak son yıllarda üst üste gelen göçmen akımları, hâlihazırda var olan büyük tepkilerin daha da artması bu çalışmanın ana sorusu olan "Suriyeli mülteciler-Afgan sığınmacıların incelenen haberlerde görünürlüğü arasında nasıl farklılaştığı/benzeştiği" noktasında cevap olmuştur. Dolayısıyla, Avrupa liderlerinin kamuoyuna karşı çıkmak istememesi bu doğrultuda söylemler üretmesi de şaşırtıcı olmayacaktır. Bu bağlamda çalışma kapsamındaki dört medya kuruluşundan hareket ederek bir değerlendirme yapıldığında öncelikle, bu tür kullanımlarda "Suriyeli" çağrışımından kaynaklanan "Afganların" da tıpkı bir yığın olarak temsil edildiği görülmektedir. İkincisi ve daha önemlisi bu tür kullanımların tehdit içeren ve önlem alınması gereken bağlamlarda yer almasıdır. Bu tür temsiller olası bir Afgan sığınmacı sayısının artışının olumsuz ve sorunlu olduğunu akla getirmektedir.

SONUÇ

Araştırma çerçevesinde incelenen dört medya kuruluşu haberlerinden çıkan genel bulgular ve yukarıda bahsedilen çıkarımlar neticesinde, medya kuruluşlarının siyasi tutumları haber içeriklerinde kendini nasıl göstermekte olduğu, Afgan sığınmacılarla ilgili haberlerde ön plana çıkarılan konular incelenmiştir. Çalışmanın ana sorusu olan Suriyeli mülteciler ve Afgan sığınmacıların haberlerde görünürlüğü arasında nasıl farklılaşmakta/benzeşmekte olduğu ve Afgan sığınmacılara yönelik bakış açısı ve negatif yönelim yaratan haberlerde söylemlerin nasıl inşa edilmekte olduğunu inceleyen bu çalışmanın sonuçları şu şekilde sıralanabilir:

- “Afgan sığınmacılar” değil, daha çok “Taliban Rejiminin Afganistan’daki Geleceği”: Haberlerde Afgan sığınmacılardan çok daha fazla Taliban rejiminin durumu ele alınmış ve haberleştirilmiştir.
- Dramatikleştirme: Mülteci konusu son derece duygusal bir zeminde ve olası Afgan göçünün getirmekte olduğu yüksek riskler üzerinde ülkelerde yaratacağı ekonomik, sosyal siyasal etkiler çok daha fazla ele alınmıştır. Ayrıca incelenen medya kuruluşları haberlerinde ülke liderleri ve uluslararası kurumların açıklamaları insani yardım/yardımseverlik gibi söylemlerle kendilerini hoşgörülü imajla yansıtmakla beraber Afgan sığınmacılara yönelik bakış açısı daha çok negatif yönelim yaratan “olumsuzlayıcı” bir içeriğe sahip olmaları noktasında benzeşmektedir.
- Dış Politika Öncelikli Yaklaşım: Afgan sığınmacı konusu ülkelerin/hükümetlerin, uluslararası kurum ve kuruluşların dış politikası ile çok yakından ilişkili olduğu için eleştiri konuları ülkelerin dış politikasına yönelmektedir. Avrupa, Baltık ve Balkan ülkeleri sınırlarında daha fazla Afgan sığınmacının ortaya çıkması ihtimali karşısında geçmişte karşılaşılan (özellikle Suriyeli mülteciler konusunda) büyük ölçekli, kontrolsüz ve yasa dışı göç hareketlerinin tekrarını önlemek için ortak hareket etme konusunda söylemleri sınırlarda planlanan duvarları tamamlamaya ve daha fazla dikenli tel örmeye de teşvik etmektedir.
- Büyük Kaçış: Euronews, BBC, VOA ve DW ele alınan haberlerin önemli bir bölümü Afgan sığınmacıların Afganistan’dan kaçışları ve bu çerçevede yaşanan olaylarla ilişkili görüntüler vermeyi tercih ettikleri gözlenmiştir.
- Haber aktörleri: İncelenen haberlerde aktör olarak sırasıyla Türkiye, Yunanistan gibi bölge ülkeleri ve Avrupa Birliği’nin resmi yetkilileri ile küçük oranda da sığınmacıların konumlandırıldığı gözlenmektedir. Bununla birlikte sığınmacılar, Suriyeli mülteciler yönelik “savaş mültecileri” benzerliğiyle “Taliban’dan kaçan mülteciler” gibi genelleştirilmiş ifadelerle homojen hâle getirilmektedir. Öte yandan, analiz edilen haberlerde Afgan sığınmacılar; yaşadığı zorluklarla güvenlik ve ekonomik açıdan tehdit unsuru olmalarıyla, yasa dışı ve tehlikeli eylemleriyle örtük bir şekilde aktörleştirilmektedir.
- Genel olarak haber başlıkları ve görsellerinde: Haber başlıklarında genel olarak durum ve olay mekânı bilgisi verilmiştir. Ancak, bazı haber başlıklarındaki eksik cümle yapılarıyla okuyucuda merak uyandırılmak istenmiştir. Bunlara ek ola-

rak, haberlerin inandırıcılığını güçlendirmek için haberlerde birçok fotoğraf kullanılmıştır. Ayrıca, internet haberciliğinin multimedya avantajı da kullanılarak haberler video, görsel ve grafiklerle güçlendirilmiştir. Dört medya kuruluşundan sadece BBC’nin iki haberde kadın ve çocuk görsellerini mozaikleterek yer vermesi etik ilkeler açısından olumlu bir bulgudur.

- Statüleri: Dört medya kuruluşunda “mülteci”, “sığınmacı”, “göçmen” kavramları birbirlerinin yerine ve eş anlamda kullanılmıştır.

Sonuç olarak Afgan sığınmacıların haberlerde görünürlüğü artmış olsa da haberlerde yüzeysel, tümüyle ikincil kaldığı bir bağlamda verildiği söylenebilir. Suriyeli mültecilerin zaten hâlihazırda toplum içinde var olan tehdit algısına ek olarak bir de Afgan sığınmacıların “tehdit” olarak sunulması da Afganları yeni ve güçlenen bir tehlikeye dönüştürmektedir. Özellikle ülke liderlerinin bu konuda görünümde çözüm aramakla birlikte esasen yeni bir düşman yarattıkları görülmektedir. Bununla birlikte haberlerde, Afgan sığınmacıları için üç argüman öne sürülmektedir. İlk olarak gelecek yeni göç dalgalarının engellenmesi daha sonra bölge ülkelerine destekler sağlanması (ülkelere kabulü ve barınabilme) ya da sığınmacılar Avrupa ülkelerine gitmeli şeklindedir. Haber söylemlerinde Afgan sığınmacılara yönelik bakış açısı temelde Suriyeli mülteciler ile pek çok yönden benzeşmekle birlikte yeni ve iki temel karmaşık boyutları olan meselelerdir.

KAYNAKÇA

- Afghan Civil Society Forum (2009). The Cost of War: Afghanistan Experiences of Conflict 1978-2009, https://www-cdn.oxfam.org/s3fs-public/file_attachments/afghanistan-the-cost-of-war_14.pdf
- BBC Türkçe (15 Ağustos-15 Eylül 2021). Afgan Sığınmacılar Hakkında Uluslararası Haberler, <https://www.bbc.com/turkce/topics/cg726y2k5p8t>
- Berry, M, Inaki, G-B, Kerry, M. (2015). Press Coverage of the Refugee and Migrant Crisis in the EU: A Content Analysis of Five European Countries. Geneva, UNHCR Project Report <https://www.unhcr.org/56bb369c9.html> Erişim Tarihi: 16.01.2022
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilcisi (BMMYK) (1951). “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme”, Md.1(A)(2). <https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> Erişim Tarihi: 16.01.2022
- Castle, S. ve Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı, Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- Deutsche Welle (DW) (15 Ağustos-15 Eylül 2021). Afgan sığınmacılar hakkında uluslararası haberler, <https://www.dw.com/search/languageCode=tr&item=Afgan%20mülteciler&searchNavigationId=10201&sort=DATE&resultsCounter=20>
- Doğanay, Ü. ve Keneş Çoban, H. (2016). Yazılı Basında Suriyeli “Mülteciler”: Ayrımcı Söylemlerin Rasyonel ve Duygusal Gereçlerinin İnşası. *Mülkiye Dergisi*, 40(1), ss.143-184. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/487464>
- Doğanay, Ü, Öztürk, K, Çalışkan, S. (2018). *Media Monitoring, Media Discourse on Refugees and Migration*. Research Report I, IGAM. <https://drive.google.com/file/d/1dR1UM04LvaGuDih1VdnCgYkLsH0md0LU/view>
- Efe, İ. (2015). Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) http://file.setav.org/Files/Pdf/20151225180911_turk-basininda-suriyeli-siginmacilar-pdf.pdf
- Engindeniz, İ, Özkan, Ş, Saç, E, Sert, G. (2019). *Medyada Nefret Söylemi İzleme Raporu*. Hrant Dink Vakfı, <https://hrantdink.org/attachments/article/2134/MNSİ-rapor-mayıs-agustos-2019.pdf>
- Euronews (15 Ağustos-15 Eylül 2021). Afgan Sığınmacılar Hakkında Uluslararası Haberler, <https://tr.euronews.com/tag/afgan-multeciler>
- Erdoğan, M., Kavukçuer, Y., ve Çetinkaya, T. (2017). Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı. Ankara: *Özgürlük Araştırmaları Derneği*.
- Göç İdaresi Başkanlığı (2021). Şartlı Mülteci Kavramı, <https://www.goc.gov.tr/sartli-multeci> Erişim Tarihi: 17.01.2022

- Göç İdaresi Başkanlığı (2013). Uluslararası Koruma, <https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-koruma> Erişim Tarihi: 17.01.2022
- IOM, International Migration Law: Göç Sözlüğü (2014). (2) ss. 35-38. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf
- Kirişçi, K. (2014) *Syrian Refugees and Turkey's Challenges: Going Beyond Hospitality. Report*. Washington, DC: Brookings, ss. 1-46 <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/Syrian-Refugees-and-Turkeys-Challenges-May-14-2014.pdf> Erişim Tarihi: 19.01.2022
- Maizland, L. (2021). The Taliban in Afghanistan, Council on Foreign Relations, <https://www.cfr.org/backgrounder/taliban-afghanistan> Erişim Tarihi: 15.01.2022
- Marchand, K. ve Siegel, M. (2014). Afghanistan Migration Profile, Prepared for the International Organization for Migration (IOM).
- Merriam Webster, What’s the Difference Between a Burka, Hijab and Niqab. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/burka> Erişim Tarihi: 28.01.2022
- Özer, Ö. (2011). *Haber Söylem İdeoloji*, Konya: Literatürk Yayınları, ss. 83-84
- Şimşek, A. R. (2021). Tarihten Günümüze Afganistan Göçleri ve Türk Asıllı Göçmenler, Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM), <https://www.ankasam.org/tarihten-gunumuze-afganistan-gocleri-ve-turk-asilli-gocmenler/> Erişim Tarihi: 16.01.2022
- United Nations News (UN) (2021). Afganistan: Ölen veya Yaralanan Kadın ve Çocukların Rekor Sayısı, <https://news.un.org/en/story/2021/07/1096382>
- UNHCR (2017). Returns to Afghanistan in 2017, file:///C:/Users/aes/Downloads/Joint%20Returnee%20Report%20IOM%20UNHCR_FINAL.pdf
- Van Dijk T. A. (1988). *News Analysis*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Van Dijk, T. A. (1999). Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları. M. Küçük (Ed. ve Çev.), *Medya, İktidar, İdeoloji* içinde. Ankara: Ark Yayınları.
- Voice of America (Amerikanın Sesi) (15 Ağustos-15 Eylül 2021). Afgan sığınmacılar hakkında uluslararası haberler, <https://www.amerikaninsesi.com/sk=Afgan%20mülteciler&tab=all&pi=1&r=any&pp=10>
- Yıldırım Geyik, S. (2018). Göç ve Afganlar: “İstikrarlı Mülteciler”. *Göç Araştırmaları Dergisi*. 4(2). <https://gam.gov.tr/files/8-5.pdf>